

Opponencia Gácsi Zsuzsanna diplomatervéhez

Hiszen voltaképp valahol ez a léptéktelenség a mi léptéktelenségünk is, ez az idegenség a mi idegenségünk is, és ez a semmiben állás, ez is a sajátunk." (részlet Zsuzsanna tervezési naplójából)

Építészként általában térben és időben zajló folytonosság stádiumaként értelmezzük munkálkodásunkat, tervezési helyszíneken fogódzókat keresünk: igyekszünk letapogatni a kapaszkodókat. Kényszeresen osztályozunk, mi értékes s mi értéktelen, keressük a kapcsolódás lehetőségeit a meglévőhöz. Építész hallgatók tervezési témái és dilemmái rendre ennek a viszonyulásnak a megfejtését célozzák, tanulmányaink és későbbi tapasztalataink is többségében ennek a kontextuskereső viszonyulásnak a finomítását szolgálják.

Zsuzsanna lemond az effajta kötődéskeresés nyújtotta biztonságról, figyelme a táj- és léptékidegen, kényszerűen megtűrt, figyelmünk fókuszán pusztá kényelemből mégis kívül rekedt ipari épületekre irányul. Nem kevesebbet vállal, mint ezeknek az idegen testeknek környezetükhöz és önmagukhoz való viszonyulásának felfejtését. Nem a szépekre figyel, amik ma már építészettörténeti értékkel bírnak, hanem azokra, amelyek inkább kellemetlenek, mint jólesőek, létrehívói pedig mi magunk vagyunk. Felvetése egy szinte (ha van egyáltalán ilyen?) légüres térben zajló létezés állapotára, a semmiben létre és az abban fellelhető határokra fókuszál: egy olyan állapotra, amely mentes bármiféle környezeti kölcsönhatástól. Tudatos döntése, hogy lemond a kontextusról – felismerve annak valamennyi kockázatát – kicsit sem megkerülésre, sokkal inkább példaértékű bátorságra vall.

Zsuzsanna kereső, érteni vágyó tervezési szándéka nem a helyhez és még csak nem is az időhöz való viszonyulásban rejlik, hanem a „határ”, mint természeti, kulturális és társadalmi jelenség megértésére irányuló törekvésében. 2022-ben, a világtörténelemnek abban a pillanatában, amikor az emberiség mértéktelensége és látszólagos határtalansága felemésztí saját életterét, és felborít nagyjából mindent, ami korábban egyensúlyban volt, keresve sem találhatunk aktuálisabb és felelősségteljesebb témát a határok szerepének fontosságánál.

Már a helyszínválasztás sem könnyű, ahogy arról a tervezési naplóban is olvashatunk, nem könnyen talál az ember olyan helyet, ahol semmi sincs. Hosszas bolyongás után Zsuzsanna választása végül a nyugati országhatár vonalára esik. Egy embercsinálta elvi vonal a tájban máris megkerülhetetlen kérdés elé állít minket: mit jelent a határ? Mi szabjuk meg, vagy csak meg kellene tanulnunk felismerni őket?

Diplomaterv problémafelvetése, helyszíne és funkcióválasztása hiteles társítás, ebben az együttállásban szembesülünk azzal, hogy az izoláltság és az idegenség valóban a mi sajátunk: ahogy Zsuzsanna is írja, a hulladék az, amivel „nem tudunk közösséget vállalni”. A hulladék kezelése és környezettudatos felhasználása országhatárokat átlépő globális érdek. A funkcióból és a telepítésből – a félig itt, félig ott, vagy inkább se itt, se ott – következő épület környezetétől való kényszerű elhatárolódása ellenére is egyesít: közös (!) cél felé terel anélkül, hogy ő maga bármivel ízesülne. Itt egy pillanatra mintha megkönnyebbülhetnénk: talán mégsem létezik vegytiszta kapcsolatnélküliség?

Az épület elrendezésében és működésében logikus és tiszta, kérdés, hogy az introvertált képletben az emeleti közösségi terek mindegyikének feltétlenül befelé szükséges-e fordulnia? Létezhet-e olyan határ, ami megengedi a kitekintést?

Az épületszerkezetek megválasztásában és csomóponti kialakításában is tetten érhető a határok felismerésére való törekvés: gazdaságos, egyszerű szerkezetek támasztják alá, hogy Zsuzsanna éberem él az önkorlátozás lehetőségével: finoman meghúzza a határt racionális és érzelmi szempontok között. Megismerve az inert hulladékkezelés folyamatát és emberi munkaigényét, az újrahasznosított anyaghasználatot a külső határoló felületre és belsőépítészeti felületekre korlátozza. Ez a döntés természeténél fogva magában hordozza a megjelenés feletti szigorú tervezői kontroll elengedését, átadva a pontos végkimenetelt annak, éppen milyen hulladék áll rendelkezésre. Értéket teremt abból, amiről máshol már lemondtak. Ennek esztétikája a szavaknál sokkal pontosabban megérthető a koncepciómakettből, amelyben a környezet a közeli Túrjei templom törmelékéből, az épület pedig otthon kallódó méhviasz kréta újraöntéséből készült.

A diplomatervet elfogadásra javaslom, a tervet és a hozzá tartozó tervezési naplót Tisztelt Bizottság figyelmébe ajánlom, Zsuzsannának minden jót kívánok pályája során.

Budapest, 2022.01.21.

Tisztelettel,

Pelle Zita
építész